

tal moment': «avui s'escau l'aplec a l'ermitatge: / endiemenjats hi van, en romiatge, / pagedos y artigai- res, pastors y cavallers», Verd., *Canigó*, I, 12; 'donar-se el cas de trobar-se en un lloc': «l'agutzil s'esqueya a la plaça, emparaulant companys per a la manilla del vespre», Pons i Mass., *Trescant p. l. S.*, 36. *Escaient* [escr. Renaix.]; *escaiença* [c. 1920, *AlcM*]; *escaigut* 'escaient' [Lab. 1839; Verd., *Atl.*, *DBal.*]. +*Escaüta* f. nota supra.

Recaure ['tocar-li a algú una cosa, afectar-lo', Au- siàs; 'tornar a caure en un mal', S. xv, *AlcM*, §§ 2-3; «in morbum rursus incidere», *DTo.*, 1640]; *recaent* [1476]; *recaiguda* [1640: «r. y recruada de malaltia», *DTo.*].

Cas 'cosa esdevinguda', 'casualitat', pres del llatí *casus*, -ūs, 'caiguda', 'cas fortuït', 'accident', 'cas gram- matical', i, aquest, de *casus*, -sa, -sum, participi passiu de *cadere* [fi S. XIII, Llull]: «féu escriure en lo cab- breu del draper que si s'esdevenia *cas* que demanàs misericòrdia al rey, que lo rey volia usar en ell de justícia», «lo pagès anava al palau --- e no podia venir en *cas* ni en sahó que pogués parlar ab lo rey» (*Blan- querna*, *NCl.* II, 105.4, 102.5); a l'Edat Mitjana no sé si era general, però sí, en tot cas, freqüent la forma de plural analògica *casos*: «la fortuna --- la qual en los *casos* majors, pus estrets e més necessaris, gira la cara al hom», Ant. Canals (*Scipiò*, *NCl.*, 50); «Car- mesina --- respòs a les paraules del pare --- Bé sap la majestat vostra que los *casos* afortunats de fortuna, qui han en linatge de tots perills, deven ésser remesos a la divina Providència», Jo. Martorell (ed. princ., cap. 132, que *Riq.*, p. 361, altera en *casos*). *Fer cas* 'fer cabal': «no-s fa *cas* de la mia mercaderia: jacent meae merces», OPou (*TbPu.*, 124). *A cas*, *si cas*, etc. per a eventualitats, són ja molt antics, en els diferents usos fraseològics coneguts: «ordenaren que *si cas* s'es- devenia que fossen companyons qui haguessen tretes comandes de Barchinona --- e que fos discòrdia entre ells ---», *Consolat*, ed. Mol., p. 210. D'altra banda: «com treballàs mi mateix, escartegant sent Gregori en los Morals, per donar ampla solució a les dites qües- tions, a *cas* legí en un volum ---», Ant. Canals (*Provid.* *NCl.*, 86). També *fer al cas* 'correspondre': «aquesta pregunta no fa al cas», etc.

D'ací es formen les tres locucions conjuntives ac- tuals, en concurrència: «ordonaren los dits consellers e pròmens que, *si per cas*, per los dits còsols era vist los assegurats deure prestar caucions ---», *Consolat*, ed. Mol., p. 224. *Si a cas* és freqüent en romanços dels Ss. XVI-XVIII: «no s'hi passejan gent d'armes --- com per ací, / sinó lo bon rey de Fransa --- que m'és cosí / y *si a cas* hi passa gaire lo vuy trahí», MilàF, *Romllo.*, 529A9; «y *si a cas* no'm voleu creure mireu-li lo sa- bató», ib., 218.19; «ay Verge de Montserrat --- / *si a cas* podem tornar / ya vindrem a visitarvos», ib., 91.24; totes dues variants en un de c. 1800: «Mala- parte --- *si a cas* te'n vas al mar / clamaran los pei- xos --- / *si per cas* vols anà al cel / sortirà San Pere / --- *si per cas* se'n va a l'infern / no'l voldran adme- tre», ib., 132.17, 21, 45. I en gloses mallorquines: 60

«*si a cas* jo no us he tractat / conforme vos merexeu», c. 1750, Tià de Sarreal (JqMBover, *BiEscrBal.*, § 524, rv). Avui en català central i mall. potser el que pre- domina és *si de cas*: «es va enamorar d'una allota que nomia Martí, i a ca seva d'ell, s'oposaven al matrimo- ni, per *si de cas* fos del carrer», Miquel Forteza (*Jueus Conv.*, p. 20).

Casual [1695, Lacavalleria], pres del ll. *casualis* id.; *casualment* [1695, Lacavalleria], *casualitat* [1803, Belv.]. *Casuista* [1695, Lacav.]; *casuistic*, *casuística*. Ungüent de *contracàs* [Lab.-1864], b. ll. *contra+* *casüs* 'contra les caigudes'.

Accident, pres del ll. *accidens*, -tis, participi actiu del verb *accidere* 'caure (en alguna cosa)', 'arribar (a alguna cosa)', 'esdevenir-se', d'on el b. ll. *accidens* n., substantivat pels escolàstics amb el sentit de 'qualitat contingent', en què l'usa, p. ex., l'Alighieri en *De Vulgari Eloquio* II, iv, 8 (ed. Marigo, 319); i com a romànic ja figura en el nostre Llull *accidens* (*Blanq.*, *NCl.* III, 116.25); i en la locució *per accident* (=latí escolàstic *per accidens*) ja en el *Somni* de B. Metge (ed. *Riq.*, 190.15, cf. p. 162); particularment s'usava com a terme medical, p. ex. «per alguns *accidens* de febre que havem haüts, per los quals nostra persona es fort flaca ---» en una ordre del rei, fi S. XIV, al metge Bernat Oriol, cita del *DBal.*, s. v. *catòlic*; *acci- dental*; *accidental*, -dentat; *accidentari*.

Incidir 'caure o incórrer en alguna cosa' [1803, Belv.]; però ja *enecidir* abans: «tothom o fembra que farà un latorcini, *ensedesca* o caigui en pena de 60 sous» (Morelló, *La Vall d'Aneu*, p. 26) en uns costums de la vall, text de 1669 però que la tradició fa remuntar fins al S. XIV], pres del ll. *incidere* id.; *incident* [1695, Lacav.]; *incidental*; *incidència* [1803, Belv., com a terme de geometria], sembla ser creació del llatí modern, deguda a l'anglès Bacon, que l'usa com a terme de física, des d'on passà al francès *inci- dence*, etc. (Wartburg, *ZRPh.* LXVIII, 109); *coincidir* [1839, Lab.; cf. cast. *coincidir* que apareix algun cop a mj. S. XVII però és rar fins al S. XVIII, *DCEC*, 574b47], ll. *coincidera* 'caure juntament'; *coincident* [1839, Lab.]; *coincidència* [1839, Lab.]; *reincidir* [1757, *DTo.*]; *reincidència* [1757].

Occident [1399, BMetge, *Somni* III], pres del ll. *occidens*, -tis, participi actiu del verb *occidere* 'caure', 'anar a la posta (el sol)'; *occidental* [fi S. XIV, *AlcM*]; *occidu*, -idua.⁸ *Ocàs*, pres del ll. *occäsus*, -us, id., del participi *occasus*, de *occidere*. *Ocasió* [fi S. XIII, Llull], pres del ll. *occasio*, -onis, id., pròpiament 'mo- ment en què s'escau de fer una cosa'; *ocasionar* [Llull];⁹ *ocasionant* i *ocasionatiu* [Llull]; *ocasionejar* [id.]; *ocasional* [1840, Lab.].

¹ Forma explicada i sovint documentada en les *VidesR*, veg. vol. I, p. 35. Veg. més il·lustracions sobre la conjugació d'aquest verb, ibid., pp. 29, 55, 97; *LleuresC*, p. 326. *Caja* subjuntiu apareix també en Eiximenis, en part forma conservada pels mss., en part restituïda gràcies a les rimes (en lloc d'una altra forma, del text prosificat) en el *Terç* II, 128.13, 14, 157.19; *EntreDL* I, prosificacions (v, 61). —